

ВІДГУК

офіційного опонента

на дисертаційну роботу Шадріної Оксани Володимирівни

„П.І. Гавсевич (1883-1920) – вчений та організатор дослідництва з культури лікарських рослин в Україні”, поданої до захисту на здобуття наукового ступеня кандидата історичних наук за спеціальністю 07.00.07 – історія науки й техніки

Ще в доісторичні часи люди користувалися дикими рослинами для лікування своїх хвороб. Відомі лікарі стародавніх часів Єгипту, Індії, Китаю, Греції, Риму (Пліній, Гіппократ, Гален, Діоскорид, Ібні-Сіно та ін.) знали й широко використовували у своїй практиці безліч лікарських рослин.

Пройшли віки, епохи, століття, та використання лікарських рослин в лікуванні продовжується. Незважаючи на значний прогрес синтетичної хімії, з рослин отримують майже 40 % ліків. Кожний третій лікарський препарат, використаний сучасною медициною, одержаний з рослинної сировини або за її участю. В даний час простежується світова тенденція зростання обсягу споживання ліків з рослинної сировини. Вивчення цих питань розвивалося на базі збирання, вивчення і оцінювання рослин, зібраних на території України і за її межами, збереження цінного генофонду для використання в майбутньому. Значні досягнення, отримані при вирішенні цих завдань обумовлені тим, що країна отримала унікальну наукову спадщину, яка базується на значній кількості діючих наукових установ і наукових шкіл з міцними історичними коренями.

Актуальність теми. Для забезпечення високого рівня виробництва рослинницької продукції з культури лікарських рослин необхідно зменшувати рівень забрудненості навколишнього середовища і діяльності людини на території зростання рідкісних видів. Інтенсифікація виробництва сільськогосподарської продукції вимагає глибокого вивчення і розробки нових шляхів удосконалення, освоєння технологій вирощування та охорони природних ресурсів. Тому дослідження Шадріної О.В., які присвячені розробці цих важливих питань, є актуальними і заслуговують схвалення.

Робота виконана у відповідності з планами наукових досліджень Інституту історії аграрної науки, освіти та техніки Національної наукової сільськогосподарської бібліотеки Національної академії аграрних наук України (ННСГБ НААН) і є складовою частиною наукових тем: «Науково-організаційні та регулятивні засади інноваційної діяльності в системі аграрної науки : теоретико-методологічні, історико-наукознавчі, архівні, біобібліографічні аспекти дослідження (номер держреєстрації 0116U002102), «Методологічні та

організаційні засади управління системою інноваційно-інвестиційного розвитку аграрної науки: історико-концептуальний аспект (номер держреєстрації 0116U002103).

Результати досліджень здобувача забезпечили вирішення наукового завдання щодо визначення етапів становлення й розвитку дослідництва з культури лікарських рослин у системі їх виробництва і первинної переробки в Україні, ролі П.І. Гавсевича у цих процесах та сприяли узагальненню практичного їх значення в системі наукових здобутків.

В результаті аналітичного підходу до узагальнення досліджень, проведених науковцями за часів царської Росії, колишнього Радянського Союзу та України здобувачем наукового ступеня обґрунтована фрагментарність розкриття етапів розвитку дослідництва з культури лікарських рослин в Україні, визначена необхідність комплексного характеру дослідження цих етапів та запровадження системного підходу в історіографічному аналізі наукових поглядів на становлення та розвиток сільськогосподарської дослідної справи та освіти в Україні за період кінець XIX – початок XX століття.

Саме ці питання і становлять основу актуальності обраної теми досліджень, її пріоритетність, яка відтворює життєвий і творчий шлях П.І. Гавсевича в контексті розвитку сільськогосподарської дослідної справи в Україні.

Ступінь обґрунтованості наукових положень і висновків, сформульованих у дисертації.

В дисертації на високому методичному рівні проаналізовано наукову, організаційну роботу та педагогічну діяльність вченого П.І. Гавсевича в період кінця XIX – початку XX ст. Високий ступінь обґрунтованості наукових висновків і рекомендацій, наведених у дисертації, підтверджується досконалою методикою виконання досліджень, застосуванням сучасних методів, аналізу, експериментальних даних, а також значними практичними досягненнями. Для послідовного вирішення конкретного наукового завдання автором застосовані загальнонаукові, міждисциплінарні та історичні методи дослідження. В результаті використання цих методів визначено об'єкт дослідження як наукову, організаційну роботу та педагогічну діяльність академіка П.І. Гавсевича, що дало змогу виявити досягнення в галузевому дослідництві з культури лікарських рослин в певні періоди. Це забезпечило виявлення внутрішніх і зовнішніх зв'язків, закономірностей та суперечностей, а також сприяло відтворенню історичного розвитку об'єкта дослідження. Комплексно досліджені етапи становлення П.І. Гавсевича як науковця дали змогу узагальнити в єдине ціле функціонування окремих елементів і частин цих етапів. Відтворена організаційна діяльність П.І. Гавсевича в створенні

сільськогосподарських установ, його громадська діяльність, також внесок у розвиток вітчизняної сільськогосподарської справи та освіти. Сформовано бібліографічний опис наукових праць П.І. Гавсевича та публікацій щодо розвитку дослідництва з культури лікарських рослин в Україні. Творче використання здобувачем наукового ступеня застосованих методів дослідження забезпечили цілісне відтворення етапів життєвого і творчого шляху П.І. Гавсевича, його періодизацію.

За підсумками виконаних досліджень автором сформульовано 6 висновків. Висновки дисертаційної роботи повністю відповідають поставленим завданням досліджень. Висновки підтверджено даними, які найбільш повно відтворюють отримані результати, і лаконічно висвітлюють кінцевий результат досліджень.

Достовірність і новизна результатів досліджень.

Результати досліджень здобувача обгрунтовані статистичним аналізом, джерелознавчим та архівознавчим пошуком з визначенням впливу поетапного вивчення лікарських рослин, їх заготівлі та збуту, структури окремих ознак і властивостей, внутрішніх зв'язків об'єкта дослідження, що і забезпечило їх достовірність.

Новизна результатів досліджень наявна і характеризується декількома рівнями її визначення. Перший рівень наукової новизни розкриває пріоритет автора дисертаційної роботи в системному дослідженні етапів життєвого і творчого шляху П.І. Гавсевича, розвиток цього процесу та визначає місце і роль вченого в аграрній науці.

Автором вперше введено у науковий обіг значну кількість архівних документів, що дали можливість відтворити відповідні факти з історії дослідництва з культури лікарських рослин. Розроблено науково-організаційну періодизацію наукової діяльності вченого, що включає шість науково-організаційних періодів, проаналізовано внесок П.І. Гавсевича в становлення і розвиток науково-дослідних установ. Удосконалено критерії систематизації творчого спадку вченого на сучасних наукових засадах. Більшість додаткових матеріалів вперше подаються науковому загалу.

Автором удосконалено бібліографію наукових праць П.І. Гавсевича (опублікованих і неопублікованих) та літератури про нього, доповнено джерелознавчу базу архівними документами та отримані нові науково обгрунтовані теоретичні і експериментальні результати.

Повнота викладу результатів досліджень у наукових працях.

За темою дисертаційної роботи О.В. Шадріної опубліковано 10 наукових праць, у тому числі 4 у фахових виданнях МОН України та 1 публікації в іноземному виданні. Результати досліджень досить широко апробовано на конференціях різного рівня (всеукраїнських, міжнародних). Публікації автора і

автореферат дисертації повною мірою висвітлюють результати досліджень, які наведені в дисертаційній роботі.

Зауваження до змісту дисертації:

1. Бібліографічний опис списку використаних джерел в деяких випадках не відповідає ДСТУ 8302:2015, включає позиції зразку ДСТУ ГОСТ 7.1:2006;
2. Зустрічаються занадто великі речення;
3. Бажано було б відобразити роль послідовників у справі П.І. Гавсевича на прикладі наукових установ, де проходили його дослідження;
4. Автор часто вживає слова «був», «було» тощо про події, які вже на той час вважались доконаним фактом, як приклад стор. 31, 35, 37, 57, 65, 97 тощо;
5. Висновки до розділів бажано відобразити більш лаконічно;
6. В тексті допущені так звані «русизми»;
7. Робота не позбавлена граматичних та друкарських помилок.

Однак всі ці зауваження не становлять під сумнів високу оцінку дисертаційної роботи. Дисертантом виконана велика за обсягом вирішених завдань і важлива за суттю отриманих результатів робота.

Висновок. В цілому, за актуальністю, новизною, застосуванням сучасних методів досліджень та достовірністю, високим теоретичним і практичним значенням отриманих результатів, дисертаційна робота Оксани Володимирівни Шадріної «П.І. Гавсевич (1883-1920) – вчений та організатор дослідництва з культури лікарських рослин в Україні», подана до публічного захисту на здобуття наукового ступеня кандидата історичних наук за спеціальністю 07.00.07 – історія науки й техніки, відповідає вимогам МОН України до кандидатських дисертацій, а її автор заслуговує присудження йому наукового ступеня кандидата історичних наук.

В авторефераті достатньо повно відображений зміст дисертаційної роботи.

Офіційний опонент

**зав. сектору науково-технічного
забезпечення з бібліотечних досліджень**

**Інституту рослинництва ім. В.Я. Юр'єва НААН,
кандидат історичних наук, с.н.с.**

 **В.М. Ожерельєва**

Підпис В.М. Ожерельєвої ЗАСВІДЧУЮ:

**Вчений секретар Інституту
рослинництва ім. В.Я. Юр'єва НААН,
доктор с.-г. наук**



 **В.П. Коломацька**

08.01.2019 р.